Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

ВРЕМЯ

2012 жыл 1-чи июнь, байрым кюн. № 101 (19022)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР - ни БАШЧЫСЫ

Советни ишине тири къатышханы ючюн

Бирси кюн Россей Федерацияны субъектлерини башчыларыны Россейни Тыш къырралда бла ишлерини министерствосунда Советини 19-чу жыйылыуунда Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Россей Федерацияны Тыш къырралда бла ишлерини министерствосуну «Халкъла аралы бирге ишлеуге къыйын салгъаны ючюн» деген белгиси бла саугъаланнганды.

Жыйылыуда Арсен Каноковну Советни ишине тири къатышханы, тыш къырралда бла шуёх эмда огъурлу къоншулукъ халланы айнытыугъа энчи юлюш къошханы белгиленнгенди. Саугъаны анга Россей Федерацияны тыш къырралда бла ишлерини министри Сергей Лавров берген эди.

Архиепископ Феофан ыразылыгъын билдиргенди

Челябинскени бла Златоустовну архиепископу Феофан Къабарты-Малкъарны Башчысы Арсен Каноковха ол аны 65-жыллыкъ юбилейи бла алгъышлагъаны ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди. «Мени туугъан кюнюме этген багъалы саугъаларыгъыз ючюн сау болугъуз. Къырал ишлеригиз кёп болгъанларына да къарамай, Сизни быллай жумушлагъа эс бёлгенигиз, адамлыгъыгъыз уллу болгъанын кёргюзтген шартды», - деп айтылады телеграммада.

Феофан Ставропольну бла Владикавказны епископу болгъан заманында Къабарты-Малкъарны власть органлары бла къаты байламлыкъ жюрютгенин, Север Кавказда дин жаны бла борчун бет жарыкълы толтургъанын эсигизге салыргъа сюебиз.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы

Ветераннга болушлукъ

Къабарты-Малкъарны Башчысы Арсен Каноковну къайгъырылугъу бла Уллу Ата журт урушну ветераны Георгий Игошкинге болушлукъгъа 200 минг сом лукъ тилегенди. Арсен Баширович айны ахырына дери ани тилегин толтурургъа сёз берген эди. Георгий Игошкин, аллай къайгъырылукъ этилген ючюн

этилгенди. Анга ахчаны КъМР-ни Башчысы Администрациясны оноучусуну биринчи орунбасары Залим Каширокову бла муниципалитетни башчысы Залимгери Хагасов бергендиле.

9-чу майда ветеран кеси КъМР-ни Башчысыны приёмунда болгъанды, андан ырысхы болушанга жюрек ыразылыгъын билдире: «Арсен Баширович айтхан сёзюне табылгъаны ючюн мени атымдан анга сау бол дергизни тилейме», - дегенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Суратны **Р. МАМИЕВ** алгъанды.

Дачалагъа суу келгенди

КъМР-ни Башчысыны Интернет-приёмныйине (www.glava.kbr.ru) 2012 жылда май айда 234 тилек тюшгенди. Аладан 70-сини жарсылары жашау журтланы, 23-сюню ЖКХ-ны проблемалары, 48-сини саулукъ сакълау, билим бериу эм иш бла жалчытлыу бла байламлыдыла. Андан сора да, жер-жерли самоуправлениясны, иш хакъ тёлеуню эм критиканы вопросларына 22 письмо: оюмларын айтып, предложениясын берип да 14 тилек бардыла. Башха тюрлю вопрослагъа кёре 53 адам тилеклерин айтхандыла, 4 корреспонденция уа Арсен Башировичге жюрек ыразылыкъларын айтыугъа жораланнганды.

Республикада жашагъанланы тилеклерини арасында, энчи белгилеп айтсакъ, Урван элни къатында дача участкаланы суу бла жалчытлыу да барды. Дачалары болгъанла айтханнга кёре, ала суугу жаланда Урван черекден аладыла, алай алагъа уа суу кече болмаса, кюндюз берилмейди.

КъМР-ни Башчысыны ол вопросбла байламлы буюрууна жуаланы республиканы Жашау журткоммуналный мюлк жаны бла къырал комитетинде ишлегенле бергендиле. Ала айтханнга кёре Урван черекде сууну болмагъаны кюз-къыш айлада. Черек ГЭС каскадда болум бла байламлыды (ол суу жыйылыучу жерге къуюлады). Май айдан башлап, сентябрьге дери кезиуде сау сутканы ичинде суу толусунлай Урван черек бла барады.

Исламей элде жашагъан биреу Арсен Каноковха жюрек ыразылыгъын билдирип жазгъанды. Инвалид киши ахча къолайы болмагъанын, санында къыяуу болгъанын айтып, андан компьютер тилегенди. «Манга уллу коробка келтирип, муну санга Къабарты-Малкъарны Башчысы саугъагъа жибергенди, дегенлеринде, мен асыры къуугъандан, аузумдан сёз чыкъмай къалгъанды», - дегенди ол.

ДЕРБИТОВ Казбек.
КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Нальчикде СНГ-ни фахмулу студентлери жыйыллыкъдыла 2 бет

Айырмалылагъа - алгъышла, саугъала 2 бет

Бюгюн кёп къыраллада Сабийлени къоруулауну халкъла аралы кюню белгиленеди. Тёреге кёре, жандауурлукъ акцияла къураладыла.

Бизни республикада да сабий садлада, школлада, парклада, майданлада тюрлю-тюрлю акцияла, концертле, эришиуле боллукъдула. Аланы санында – жандауурлукъ телемарафон. Атажукин атлы садда «Жарыкъ кёл» деген акция бардырылады. Ол сагъат онбирде башланырыкъды, сурат ишлерге, ойнаргъа сюйген сабийлеге эм аланы ата-аналарына деп къуралгъанды.

Сабийлени кюнюне аталгъан материалны 2 - чи бетде окъугъуз.

Кенгеш

Республиканы рекреация онгларын толусунлай хайырланыргъа

Тюнене Нальчикде Правительствону юйюнде РФ-ни Федеральный Жыйылыууну Федерация Советини Социальный политика жаны бла комитетини кенгертилген жыйылыуу болгъанды. Анда Север Кавказ федеральный округда туризмни айнытыуну вопрослары сюзюлгенديле. Сенаторла бла бирге жыйылыугъа «Ростуризм», «Курорты Северного Кавказа» организацияланы келечилери, Север Осетия-Алания, Чечен, Ингуш республикаланы спорт эм туризм жаны бла ведомстволарыны къуллукъчулары да къатышхандыла.

Кенгешни ача, КъМР-ни Правительствосуну башчысы Иван Гертер къонакълагъа ыразылыгъын айтханды. Ол туризмге биогюнлюкде республиканы оноучулары уллу магъана бергенлерин чертгенди. «Туризмни айнытыр онгларыбыз уллудула, аланы толусунай хайырланыргъа тийишлиди. Биогюнлюкде инфраструктураны къуруу жаны бла ишле бардырыладыла», - дегенди эмда жыйылыуда этилген эсгертиуле хайыр келтирлигине ийнаннганын айтханды.

Комитетни башчысы Владимир Жидких а кенгешни Къабарты-Малкъарда бардырыргъа бир жыл мындан алгъа окъуна оноу этилгенин билдиргенди. Алай Элбрус районда терроризмге къажау операция бардырылгъаны ючюн ол бир жылгъа созулгъанды. «Биз, сенаторла, регионларыбызны, анда жашагъан халкъланы сейирлерин къорууларгъа, аланы айнытыу жаны бла законла жарашдырыргъа борчлубуз. Федерация Советде Къабарты-Малкъардан келечиле Бечелланы Илияс бла Альберт Кажаров да ол жаны бла уллу иш бардырадыла», - дегенди.

Владимир Алексеевич туризм биогюннгю Россейде энди къурала башлагъан, алай башхаладан иги айныгъан сфера болгъанын белгилегенди. «Къырал оноучула экономиканы бу отраслеге баш магъана бергенлери да анга шагъатды», - дегенди.

Докладны Кавказны энчилиги айбат жерлеринде болгъанын да чертгенди «Адамла Тюркге бармай, Кавказда солуп келирмек дерча аллай мадарла этерге керекбиз», - дегенди.

Сенатор биогюнлюкде халкъны асламы солуу замانларын жашагъан жерлеринде тышында ашырыргъа излегенлерин айтып, быллай шартла келтиргенди: Битеудуния турист организацияны билдиргенине кёре, былтыр туристлени саны 3 процентге кёбейгенди. Прогнозлагъа кёре уа, 2030 жылгъа дери аланы саны 5 миллиардха жетерге да боллукъду.

Жидких сенаторла туризмни айнытыу жаны бла къаллай законопроектле жарашдыргъанларыны юсюнден да айтханды. Арт заманда туроператорланы хатасындан бизни граждана тыш къыраллада ачыгъаналарын эсгертип, Федерация Совет «РФ-де туризмни айнытыуну юсюнден» законнга тюрлениуле жарашдыргъанларын, анда тышында солугъанлагъа болушлукъ этиную низамы тохтащдырылгъаны бидиргенди. Биогюнлюкде уа бу сферада къырал, регион эм муниципальный власть органланы арасында полномочияланы юлешиу жаны бла проект хазырланады, дегенди.

Туризм жаны бла федеральный агентствону башчысыны орунбасары Дмитрий Михеев а Север-Кавказ федеральный округда туризмни айнытыуну экономика шартларыны юсюнден айтханды. Ол Кавказда саулукъ сакълау эм спорт туризм башхаладан иги айныгъанын чертгенди. Биогюнлюкде тау-лыжа спортха адамланы сейирлери биютюн улуду. Аны да эсге алып, сфераны алай айнытыргъа керекди, дегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу-2012

Хурметли окъуучула!

2012жылны экинчи жарымына жазылыу кампания бардырылады.

Сиз «Заман» газетге связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз. Алты айгъа жазылыуну багъасы, аны чертирге сюебиз, тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды - 356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз - 51532

ПАРЛАМЕНТ

Демография халны игилендириу - къыралны эм магъаналы къайгъырыууду

КъМР-ни Парламентини Урунуу, социальный политика эм саулукъ сакълау жаны бла комитетини башламчылыгъы бла «Къабарты-Малкъарда демография болум» деген темагъа «тёгерек стол» болгъанды. Аны спикер Чеченланы Ануар бардыргъанды.

Жыйылыуныача, ол республикада социальный болум, экономика да демографиягъа кёре болгъанларын чертгенди. «Россейде юйюрге, аналаны бла сабийлени къоруулаугъа, саулукълу жашауну журукъларын жайыугъа баш магъана бериледи. Къабарты-Малкъарда демографияны игилендириу жаны бла бир ненча программа жарашдырылгъанды. Алада халкъны саулугъун игилендириуге, ёлгенлени санын азайтыугъа, юйюрню даражасын кётюрюуге бурулгъан жумушла бардыла», - дегенди.

Республикада ол жаны бла иги жанына тюрлениуле бар эселе да, проблемала да аз тюйюлдюле. Спикер жыйылгъанлагъа аланы юслеринден ачыкъ айтып, кемчиликлени кетериуню жолларын излерге чакъыргъанды.

КъМР-ни экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министрини орунбасары Ольга Белецкая келтирген шартлагъа кёре, бюгюнлюкде республикада 859,8 минг адам жашайды. «Къабарты-Малкъар халкъны саны ёсе баргъан регионланы арасындады. Былтыр, аны аллында жыл бла тенглешдиргенде, эки кереге кёп сабий туугъанды. Ёлгенле уа Россейде болгъан орта эсепден 1,6 кереге аздыла», - дегенди.

Ольга Белецкая айтханыча, «2015 жылгъа дери КъМР-де демография болумну игилендириую юсюнден» республикалы программманы чеклеринде 10 эм андан да кёп сабийли юйюрлеге «Газель» машинала, беш эм андан кёп сабийлери болгъан аналагъа уа «Ана махтаулукъну» майдалы берилгенديле. Бу къырал саугъагъа уа 22 тиширу тийишли болгъанды.

Ол айтханнга кёре, ёкъюзлени эм къарар адамлары болмагъанлагъа республикалы банк къуралгъанды. Анда 362 ёкъюз барды. Осуйлукъ этген органлада уа 2140 сабий эсепге алынгъанды. Аланы уллу къаумун адамла кесперине алып, юйюрлеринде ёсдюредиле, дегенди.

Болсада, жарсыугъа, замансыз ёлгенлени саны алгъынча уллулай къалады. Ол себепден диспансеризация бардырылады. Саулукълу жашауну журукъларын жайыугъа да уллу эс урулады. Ол жаны бла республикалы программа да жарашдырылгъанды. Анда алкоголизмге, наркоманиягъа, тюрлю-тюрлю ауруулагъа къажау мадарла эмда жоллада ачыгъанланы санын азайтыугъа бурулгъан жумушла белгиленديле.

Ахырында Ольга Белецкая адамланы саулукъларын игилендириу, халкъны санын ёсдюрюу магъаналы вопросла болгъанларын чертгенди, алай ол жаны бла программалагъа ахча толусунлай эм заманында берилмегенин, эсгертгенди. «Демография бла байламлы программанны жашауда бардырыугъа 133 миллион сом керекди. Алай ол ишлеген тёрт жылны ичинде анга жаланда 39 миллион сом бёлюннгенди, башхача айтханда, ол 17 процентге толтурулгъанды», - дегенди.

Аны бу сёзлери депутатланы чамландыргъанды: «Ахча беррилик тюйюл эсе да, сора программала нек жарашдырабыз?» - дегенле да болгъандыла. Чеченланы Ануар аны къайсы бёлюмлери толтурулмай къалгъанларын, аны ючюн ким жууаплы болгъанын билиргe сюйгенди. «Жыйылыугъа Финансла министерствону да чакъыырыгъа керек эди, ала бу жумушлагъа ахчаны нек бёлмегенлерин ангылатырча», - дегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

БАНК

Гитче бизнесге – къолайлы амалла

Элледе гитче эм орталыкъ бизнес бла кюрешенлеге «Россельхозбанк» кредит бериую жангы амалын къургъанды. «Энчи овердрафт» деген системагъа кёре (ахчаны бир бёлек заманнга гитче процент бла ёнккючге бериу) предпринимательге иш бла кюрешенлени болжалсыз жумушларын тамамларгъа 10 миллион сомгъа дери 7,75 жылдыкъ процент бла берилирге боллукъду.

Бюгюнлюкде овердрафт система банкда счётлары болгъанларгъа тамамларгъан жумушлары ючюн тёлерге, ырысхыларыз жетмей тура эсе тыйгъыучсыз тёлерге онг береди. Гитче эм орталыкъ бизнесни энчиликлерин эсге ала, «Россельхозбанк» аллай иш бла кюрешенлеге башда сагъынылгъан кредитни энчи амаллары бла да хайырланыргъа онг чыгъады. Сёз ючюн, предпринимательни айлыкъ оборотуну эсебинде болгъан ырысхысыны 50 проценти чакълы бир сумманы, беш кюннге болжалсыз жумушун тамамларгъа гитче процент ставка бла берирге боллукъду.

Дагъыда бир жангылыкъ. Бу финанс учреждение сезон ишле бла кюрешенлени ырысхылары хар заманда да бир кибик болмагъанларын ангылап, овердрафт система бла ёнккюч ахча алама дегенлеге тийишлисича келишим этип берликди, деп билдиргенди Россельхозбанкны Къабарты-Малкъар Республикада бёлюмюню пресс-службасы.

Бизни корр.

Семинар

Ахшылыкъ этерге юйренедиле

Къабарты-Малкъарда «Кавказ» санаторийде 28-чи-30-чу майда республиканы Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну башламчылыгъы бла «Игилик этиую амаллары» деген семинар болгъанды. Аны баш мураты проект жыйгъан сынамгъа бла социальный проектирование жаны бла технологиялагъа жаш адамланы юйретирге, социальный магъаналы автор проектлени жашауда бардырырча болушургъа, маркетингни айнытыргъа эм аны игилендиригe себеплик этергеди. Бу темалагъа жораланып мероприятияла «Селигер» битеуроссей жаш тёлю формула да къураладыла.

Кеслери ыразылыкълары бла жаш адамланы излеу-къутхарыу ишле, донорство, сабий юйлени выпускниклерини социализациялау, абаданлагъа болушлукъ этиу эм башха затла бла кюреширгe онглары бардыла. Алай бла, бизни оюмубузгъа кёре, Россейде добровольчествону баш борчу быллай огъурлу иш бла кюрешенлени бирикдириудю, аны бла байламлы эм хайырлы амалланы излеудю, аланы юслеринден къыралда жашагъанлагъа билдириу бла регионлада да быллай къымылдауну тириллтиудю, деп белгилегенди министерствону келечиси Юлия Бабурова.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Республиканы рекреация онгларын толусунлай хайырланыргъа

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

СКФО-ну субъектлеринде инфраструктура тийишли даражада болмагъаны, узакъ болжаллы кредитле алырча мадарла этмегени, билимли кадрла жетишмегени, реклама болмагъаны туризмни айнууна чек салады. Инвестиция проектлени юслеринден айта, Михеев быллай шартла келтиргенди: биогюнлюкде федеральный агентствода 286 программа барды. Аладан 10 проценти (27 проект) Шимал Кавказны республикаларындан келгенди. Битеу да бирге алагъа 4,6 миллиард сом керекди, ол санда СКФО-дан 120 миллион сомгъа заявка этилгенди.

Докладчы регионда туризмни айнытыр ючюн, биринчиден, квалификацияны кадрланы хазырлаугъа энчи эс бурургъа кереклисин чертгенди. Экинчиден а, территорияланы айнытыу жаны бла программаны туризмни объектлери бла байламлыкъда жарашдырыргъа керекдиле, дегенди.

КъМР-ни спорт, курортла эм туризм жаны бла министри Аслан Афаунов бу кластерни айнытыу жаны бла къаллай жумушла тамамланнгаларыны, къаллай проблемала болгъанларыны юслеринден айта, республикада 11 турист зона, ол санда федеральный магъаналы «Нальчик» курорт, Огъары Малкъарда бла Чегемде этнография комплексле, Чегем чучхурла, Чирик кёл эм башха жерле болгъанларын эсгертгенди. «Битеу да бирге республикада 200-ден аслам турист базала, лагерьле бардыла. Алада бир жолгъа 15 минг адам сыйынырыкъды», - дегенди.

Ол айтханыча, СКФО-да туристлерни айнытыуну программасыны чеклеринде уя республикада юч эркин экономика зона къуралгъанды. Жылы-Сууда, Бызынгыда, Элбрусну тийресинде ишлетиллик объектлеге битеу да бирге 48,5 миллиард сом керекди, турист комплекслеге 74 минг гектар жер бёлюнеди, курортлада кюн сайын 64 минг адам солурургъу белгиленеди.

-Биогюнлюкде инфраструктура ишленеди, Элбрус районда экономика зонанды чеклери белгиленнгендиле. Алай биз, башха регионлача, жерлени бла ырысхыны проектни жашауда бардырыргъан «Курорты Северного Кавказа» компаниягъа заманында бералмагъанбыз, ол ишге чырмау салады, - дегенди.

Министр Черек районда адамла туркластер ишлениригин сюймейдиле деген хапарла жайылгъаныны хатасындан мында Бызынгы комплекс салынмай къаллыгъына къоркъуу болгъанын айтханды. «Алай биз соруу бардыргъанбыз. Анда жашагъанланы 90 процентден аламы проектге тутхучлулукъ этгендиле. Аны ючюн «Курорты Северного Кавказа» предприятие, алгъын белгилегенлерича, Черек районда адамла бла тюбешип, проектни презентациясын бардырсала, бек ыразы боллукъ эдик», - дегенди. Аны бу сёзлерине къошула, Жидков власть органла халкъ бла бирге ишлерге, адамланы юомларын билиргге борчлу болгъанларын белгилегенди.

Афаунов Россейни бла Грузияны араларында къырал чекге бир ненча турист зона киргинени, туристле ары барыр ючюн, энчи эркинлик алыргъа кереклисини, аны 30 кюн сакъларгъа тюшгенини проблемаларын кётюргенди. Анга жууап бере, Чекчи управленияны келечиси Владимир Редколес хар турист объектни чекчи зонадан кетирирге боллугъун айтханды. Алай болса, власть органла ары адамланы элтиную юсюнден сагъыш этергe, автобуслану маршрутларын белгилерге керекдиле, дегенди.

Жыйыльыда КъМР-ни Парламентини Спорт эм туризм жаны бла комитетини башчысы Сумайланы Ахмат, «Приэльбрусьени» предпринимательлерини ассоциациясыны башчысы Викторийа Ворошилова, Ингушетияны Туризм жаны бла комитетини башчысыны орунбасары Беслан Котиев, Север Осетия-Алания Республиканы Туризм эм курортла жаны бла къырал комитетини председатели Олег Карсанов, Чечен Республиканы Физический культура, спорт эм туризм жаны бла министерствосуну туризм жаны бла бёлюмюню специалисти Мамед Башаев эм башхала да сёлешгендиле.

Жыйылыу тийишли эсгертиуле кёабыл этиу бла бошалгъанды. Анда РФ-ни Къырал Думасына «РФ-де турист ишни юсюнден» законнга власть органланы араларында полномочияланы юлешиу жаны бла тюрлениуе кийирирге кереклиси айтылады. РФ-ни Культура министерсвосуна бла Туризм жаны бла федеральный агентствоъа уа СКФО-да турист объектлеге реклама, информация эм маркетинг жаны бла тутхучлулукъ этергe. Агентствоъа дагъыда Регионланы айнытыу жаны бла министерство бла бирге «Чегетде канат жолну 1-чи эм 2-чи кесегин ишлетиую юсюнден» проектни «Юг России» федеральный программагъа къошууну юсюнден сагъыш этергe, «Курорты Северного Кавказа» предприятиягъа уа «Эльбрус-Безенги» турпроектни презентациясын бардырыргъа, КъМР-де турист-рекреация зонагъа кирген жерлени юлешиу жаны бла жууаплы ведомствону белгилерге эм башха эсгертиуле этилгендиле.

Биогюн а кенгеше къатышханла, Элбрусда, Чегем чучхурлада, Чирик кёлде, башха айбат жерледе болуп, республиканы турист амаллары бла шагъырейленедиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Спартак-Нальчик

Премьер-лигагъа къайтыргъа деген борч салыннганды

КъМР-ни Башчысы Арсен Каноков «Спартак-Нальчик» футбол клубну оноучуларыны аллында келир сезонну ахырына Премьер-лигагъа къайтыргъа деген борчну салгъанды.

Республиканы Башчысы КъМР-ни спорт, туризм эм курортла министри Аслан Афауновну, «Спартак-Нальчик» профессионал футбол клубну директорла советини председатели Андзор Белимготовну эм команданы баш тренерини къуллугъун толтургъан Тимур Шипшев бла тюбешгенди.

Сёз 2011-2012 жыллада бардырылып бошалгъан футбол сезонну юсюнден баргъанды. Андан сора да, республиканы Башчысына 2012-2013 жыллагъа деп жарашдырылгъан клубну бюджетини магъаналы пунктларыны юсюнден айтхандыла, ала башда сагъынылгъан министерствону бла «Синдика» холдинг компанияны специалистлерине тинтирге берилгенди. «Синдика» биогюнлюкде команданы генеральный спонсоруду. Клубну бюджетине къаралгъандан эм тюзетилгенден сора эки ыйыкъдан кёабыл этилликди, деп билдиргенди КъМР-ни Спорт, туризм эм курортла министерстосуну пресс-службасындан.

Бизни корр.

Ахшылыкъ этерге юйренедиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Нальчикде бардыылгъан семинаргъа Къабарты-Малкъардан, Чеченден, Север Осетия-Аланиядан, Къарачай-Черкесден 80-ден аслам жаш адам къатышханды. Аланы ичлеринде хазыр проектлери бла келгенле, бу ишге бусагъатда эс бургъанла да бар эдиле. Биринчиле спонсорла, асламлы информация органла бла ишлерге, грантланы къалай алыргъа кереклилигинангылатхандыла. Энди быллагъанлагъа уа планланы хазырларгъа юйретгендиле.

Саулай алып къарагъанда, бу регионла аралы семинарны мураты - жаш тёлю башламчылыкъланы жашауда бардырыргъа болушлукъ этиудю эм айнытыуду, мероприятияланы планларын жарашдырыуду. Алада волонтёрла, бу сферада ишлеген коммерциялы болмагъан организацияланы башчылары, жыйылып, проблеманы, салынныган борчланы тинтирикдиле.

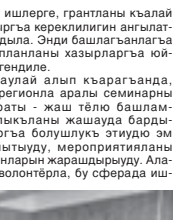

Султан Хажироко.

Бireуге игилик этсенг, кесинг да къуунаса. Жангыз кесинг ючюн жашамагъанынгы ангылауну магъанасы уллуду. Экинчиден а, быллай ишле бла кюрешиу бек сейирди, дейди дизайн колледжни студенткасы, добровольчествода аслам сынамы болгъан Мотталаны Асият.

КъМР-ни Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну пресс-службасы.

Делегатланы регистрация этиу.

Демография халны игилендириу - къыралны эм магъаналы къайгъырыууду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кенгешде саулукъ сакълау министрни орунбасары Гайыланы Алёна, урунуу эм социальный айнытыу министр Тюбейланы Альберт, къырал статистиканы территорияла органынны башчысы Аурика Гаштова, Билим бериу эм илму министерствону школгъа дери эмда орталыкъ билим бериу жаны бла бёлюмюню башчысы Ирина Темрокова, Информатиканы эмда регионну айнытыуну проблемалары жаны бла институтну тамата илму къуллукъчусу, экономика илмуланы доктору Фаризат Берова да сёлешгендиле.

Гайыланы Алёна келтирген шартлагъа кёре, 2011 жылда 12926 сабий туугъанды, аны аллында жыл бла тенглешдиргенде, 350 балагъа кёп. Алай ёлгенлени саны уа тюрленмегенди - хар минг адамгъа тергегенде ёлгенле 9,4% болгъандыла. «Аны бла бирге былтыр, аны аллында бла тенглешдиргенде, туугъан заманда ауушхан сабийлени саны 5 процентге аз болгъанды. Аладан 40 проценти заманындан алгъа туугъанладыла», - дегенди.

Былтыр социальный магъаналы ауруула азайгъанларын белгилегенди докладчы, ол санда туберкулёз, психика бузулуу, алкоголизм, наркомания, къан тамырла бла байламлы ауруула. «Ол а диагностика игиленгенини, ауруула заманында ачыкъланганларыны хайырыландыды», - дегенди.

Чечен улу республиканы венерический ауруула эмда ВИЧ-инфекция бла байламлы хал къалай болгъанын билирге сюйгенди. Министрни экинчиси айтханыча, бу аланы профилактикасына уллу магъана бериледи. Тиширыула консультацияда эсепге турсала, больницагъа тюшселе, бочлу халда анализле бередиле. Болсада сифилис, гонорея ауруулары болгъанла да бардыла. «Аланы саны ёсгени диагностика игиленгени бла байламлыды», - дегенди.

ВИЧ-инфекциялары ачыкъланнганла да бардыла, ала белгиленнген программаны чеклеринде хакъсыз дарманла аладыла. «Бу жаны бла хал бизде башка регионладан игиди», - дегенди.

Республикада жашагъанланы бийик технологиялы медицина болушлукъ алыргъа онглары бармыды, деп соргъанды спикер. Алёна Азретовна айтханыча, 2012 жылда федеральный законлагъа кийирилген тюрлениулеге тийишлиликде энди регионлагъа бийик технологиялы операциялагъа квотала берилмейдиле. Саулугъуна тышында багъаргъа хар ким да эркинди. «Алгъын институтла саусузларыбызны чакъырадыла деп, айла бла сакълагъанбыз. Энди уа алий институт айны ичинде жууап бермесе, аны программагъан кетерип кёъядыла», - дегенди.

Гюбейланы Альберт келтирген шартлагъа кёре, республиканда юйюрге 17 тюрлю социальный болушлукъ бериледи, ол санда тюрлю-тюрлю пособийла, льготала. Ол, республиканы адрес программагъа кёре, акъылбалыкъ болмагъан беш сабийи болгъан юйюрлеге 250 минг сом берилгенин да билдиргенди.

-Бу ахчаны юй ишлетирге, къурулуш материалланы сатып алыргъа къоратыргъа боллукъду. Бюгюнлюкде сертификат 600 тиширыугъа берилгенди. Дагъыда беш эм андан кёп сабийли хар юйюрню паспорту барды. Анда аланы жарсыулары, проблемалары да белгиленипдиле, - дегенди.

Акъылбалыкъ болмагъанланы социальный жаны бла къоруулаугъа, аланы юйюрде артыкълыкъ этиуден сакълаугъа да баш магъана бериледи. Министерствода кече-кюн да ишлеген телефон ыз къуралгъанды, къыйын жашау болумгъа тюшген сабийле, анала да, анга сёлешип, жарсуларын айтыргъа боллукъдула. Нальчикде бла Прохладныйде реабилитация арала ачылгъандыла.

Спикерни орунбасары Татьяна Саенко соцработникле жууаплы эм къыйын иш толтургъанларын белгилегенди. Алай аланы айлыкълары гитче болгъанын эсгертгенди. Тюбей улу айтханыча, хакъны кёбейтирге мурат барды. «Социальный жумушланы тамамлагъан структураны тюрлендирип, хакъны 25 процентге кёбейтирге умут этебиз», - дегенди.

Аурика Гаштова бла Фаризат Берова уа республиканда халкъны саны не сылтау бла ёсмегенини юсюнден илму шартла келтирип ангылатхандыла. Жыйылыуда башхала да сёлешгендиле. Ол тийишли эсгертиуле кёабыл этиу бла бошалгъандыла.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

Сыйлау

Айырмалылагъа - алгъышла, саугъала

Прохладна районда фахмулу, тюрлю-тюрлю сфералада жетишимли болгъан отуз окъуучу районну жер-жерли администрациясыны башчысыны «Жылны окъуучусу-2012» премиясы бла саугъалангъандыла. Ала окъуу жылны ичинде район эм республикалы олимпиадалада, чыгъармачылыкъ эришиуледе, фестивальлада, регион эм къырал даражалы эришиуледе да хорлагъандыла.

Районну билим бериу управлениясыны башчысы Татьяна Лутова билдиргеннге кёре, айырмалыланы саугъалау алада онбёш жылдан бери тёре болуп келеди. Ол заманны ичинде 450 адам администрацияны башчысыны премиясыны лауреатлары атны алгъандыла. Аладан сора да, аланы юйретген устазланы, ата-аналары да алгъышлайдыла.

Прохладна муниципальный районну администрациясыны башчысы, жер-жерли самоуправление советни таматасы Владимир Бирюков бла жер-жерли администрацияны башчысы Александр Василенко окъуучулагъа кеслерини алгъыш сёзлерин айтхандыла эм ала мындан арысында да районда, республикада да жамауат жашаугъа тири къатышырыкъларына, билимлерин ёсдюрюклерине ышанггланларын билдиргендиле.

Прохладна районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасы.

Фестивальгъа хазырланыу

Нальчикде СНГ-ни фахмулу студентлери жыйыллыкъдыла

Быйыл Нальчикге 16-чы - 19-чу июнюда юч жюзден аслам фахмулу, чыгъармачылыкъ жаны бла да хунерлери болгъан студент келликди. Къабарты-Малкъарны жеринде Россейни кёп регионларындан бла СНГ-ни къыралларындан жыйылгъанла, сахнада жыр айтыш, тепсеулени салыш эм башха усталыкъларын кёргюзтюп, бир жерде да тюбемеген чыгъармачылыкъ эм журналистика жаны бла ишлерин ачыкъ этип эриширикдиле.

«СНГ-ни студентлерини Шимал Кавказда жаз башы» деген халкъла аралы фестивальны Россей Федерациясны Шимал-Кавказ федеральный округда толу эркинликли келечиси Александр Хлопонинни, СНГ-ни къыралларыны араларында байламлыкъны жюрютюргe себеплик этген фондуну эм Жаш тёлюню ишлери жаны бла советини, «Кавказны жаш тёлю биригиулерини ассоциациясыны» регионла аралы организациясыны болушлукълары бла бардырлыкъды.

Фестивальны РФ-ни Спорт, туризм эм жаш тёлю политика жаны бла министерствосу, Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу, «Россейни жаш тёлюсюню союзу» деген битеуроссей жамауат организациясы, Халкъла аралы байламлыкъланы айнытыугъа себеплик этген фонду, Россейни Жаш тёлю эм сабий биригиулерини миллет советини ассоциациясы къурагъанды. Анга башчылыкъны федеральный къурау комитет эткенди, аны къауумуна Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председатели Иван Гертер эм «Россейни жаш тёлюсюню союзу» деген организацияны КъМР-де региональный бёлюмюню таматасы Шауаланы Илияс киредиле.

«Россейни студент жаз башы» деген программаны жыйырма жыллыгъын белгилеу бла эм студент къымылдауну айнытыу бла байламлы «СНГ-ни студентлерини Шимал Кавказда жаз башы» деген фестивалы Къабарты-Малкъарда биринчи кере бардырылады. Конкурс программагъа билим берген учреждениланы студентлери бла аспирантлары киредиле. Университетлени, институтланы эм башха билим берген учреждениланы тюрлю-тюрлю фестивалларда хорлагъанла кёргюзтюрюкдюле, деп билдиргенди КъМР-ни Жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну пресс-службасындан.

Бизни корр.

Кюнню темасы

«Биз хар баланы юйюрю болурун излейбиз»

Сабийлени къоруулауну халкъла аралы кюнюню аллында биз Нальчик шахарны администрациясыны осуйлукъ этиу (опека и попечительство) бёлюмюню башчысы Шауаланы Ольгагъа тюбеп, мында болумну юсюнден айтырын тилегенбиз.

-Нальчикде роддомдан аналары сабийлерин алмагъанланы саны арт кезиуледе азая барады. Ол барыбызны да къуандырады. Сёз ючюн, 2005 жылда бу учреждениялада 76 баланы къоюп кетгендине аналары, 2006 жылда 59, 2010 жылда 24, 2011 жылда уа 25 сабийни.

Беш-алты жыл мындан алгъа аллайланы къоншу республикаладан адамла алып тургъандыла, энди уа бири да кетмейди Къабарты-Малкъардан: кесибизде да сабий алыргъа очередьде тургъанла кёпдюле. Бусагъатда аланы саны жыйырма бла тогъузгъа жетгенди.

Алайды да, аллай сабийле аздан-аз, кеслерини болмай, алыргъа сюйгенле уа кёпденкёп болуп барадыла. Аллай юйюрлеге да къолбуздан келгенича болушабыз. Очередьге тургъанланы проблемаларын жыл бла жарымны ичинде тамамлайбыз.

Былайда бир затны энчи белгилегре сюеме. Республикада жаланда къагъанакъланы аладыла юйюрлеге, юч жыллары толмагъанланы. Андан таматоракъланы уа сюймейдиле. Сёз ючюн, Нартанда эм Крем-Константиновка элде интернатлада ёксюзлюг турадыла, алай аланы алып ёсдюрюрге сюйгенле жокъдула. Ол а бек жарсыулу ишди.

Бусагъатда къырал сабийлени къоруулаугъа аслам эс бурады. Сёз ючюн, бу бёлюмде совет жыллада бир адам, перестройканы кезиуюнде ючеулен ишлеген эселе, бусагъатда онеки специалист барды. Къалай ачыкълайбыз юйюрде жунчуп тургъанланы? Участка врачла, усталла, къоншула, полициячыла сёлешедиле бизге. Аладан билген информациябызны жыйышдырабыз, сора ата-ана борчларын тынгылы толтурмагъанланы эсепге алабыз. Аланы арасында ичичине кёпдюде. Биз ала бла ушакъ бардырабыз, алты айны ичинде къылыкълары тюрленмесе, сабийлерин тас этергe боллукъларын англатабыз. Бир-бирлени ол хапар титиретеди, ала терк окъуна, эслерин жыйып, тюзелиу жолгъа турадыла.

Жарсыугъа, ичмеген, былай къарасанг, тап адамлача кёренннгенлени арларында да жууапсызла аз тюйюлдюле. Бир тиширыуну сабийи бек къыйын ауруй эди, участка врач анга больницада багъаргъа керекди дегенин ана къулагъына алмагъанды. Биз ангылатыу иш бардыргъанбыз, биринчи кере бакъгъанды баласын. Экинчи кере ауругъанда, сабий биягъы анасы кереклисича къарамагъаныны хатасындан ёлюрге аздан къалгъанды.

Балачыкъны алты айгъа Сабийни юйюне кёчюрюрге тюшгенди. Ол тиширыу бла сёлешдик бек кёп, алыкъа къылыгъынгы тюзетирге, баланы да юйюнге кайтарыргъа барды заманынг, деп кюрешдик. Ангыламады бизни, алты айны ичинде аны кёре бир кере багъаргъанды. Законнга кёре, аны аналыкъ эркинликлери сыйыырылгъандыла.

Биз бир адамны да сабийинден айырыргъа сюймейбиз. Къыралны политикасы бусагъатда интернатланы санын азайтыну излейди. Кимге да баямды: юйюрде ёсгенле жашаугъа ия хазырланадыла. Бизни ишибиз ол ызда барады: хар балагъа юйюр излейбиз.

Россейни бай регионларында приёмный юйюрлеге кёп ахча тёлейдиле, бизни республикада алыкъа аллай онгла жокъдула, алай, мени акъылыма кёре, тыш сабийни алыргъа базынныган адам эм алгъа ахчаны юсюнден сагъыш этмей, атыгъан сабийге жан аурутургъа, анга сюймеклигин, жюрек жылыуун берирге итинирге керекди.

2011 жылда бизни бёлюм жауаларына къорксуу болгъан онюч сабийни юйюрлеринден алып, къырал учреждениялагъа бергенди, алагъа къарагъан аталары, аналары аллай эркинликлери сыйыырылгъанды. Алагъа энди табылырламы башха юйюрле?..

Бу байрам кюн мен битеу ата-аналары да жууаплыкъгъа чакъырыргъа сюеме. Жер башында аналыкъ бла аталыкъдан уллу насып жокъду, ол насыпдан юлюшлюе аны багъалай билирге керекдиле.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

КОНКУРСНУ ИТОГЛАРЫ

Терроризмге - къажаулукъ

Черек районну администрациясында «Терроризмге къажау» темагъа жазылгъан эм иги сочинение, социальный плакат деген конкурсну итогларын чыгъаргъандыла. Мероприятияны мураты - жаш тёлюню ариу къылыкълы ёсдюрюрге, тёгерекде жашагъанла бла жарашыр жашаргъа эм халкъланы араларында къауугъаланы къозгъамазгъа себеплик этергe эди. Андан сора да, терроризмни бла экстремизмни жамауатха къоркъуулугъун ачыкълагъан материалланы аслам халда басмалауду.

Конкурсха районну билим берген учреждениларыны окъуучулары къатышхандыла. Бу жумуш бла байламлы къуралгъан энчи комиссия 30 сочинениягъа бла 60 суратха къарагъанды.

Конкурс комиссияны таматасы, район администрацияны башчысыны орунбасары Эристауланы Абдурахман белгилеген кёре, бек башы-сабийлени террористлени бла экстремистлени идеологияларындан кери этиудю. «Адам улугъа ала къаллай къыйынлыкъ келтиргенлерин ангыласала, ма ол керекди бизге»,- дегенди ол.

Чыгъарылгъан итоглагъа кёре, «Эм иги сочинение» деген номинацияда Аушигерден Алим Хотов биринчи, Къашхатаудан Талифа Лукьяева - экинчи эм Къарасуудан Шауаланы Ислам бла Бызынгыдан Рахайланы Жамиля ючюнчю жерлени алгъандыла. «Эм иги социальный плакат» деген номинацияда Табугъентден Бёзюланы Алина биринчи, Къашхатаудан Уяналаны Айла - экинчи эм Огъары Малкъардан Мисирланы Зарема ючюнчю жерлени алгъандыла, деп билдиргенди районну администрациясны пресс-службасындан.

Къашхатауну орта школуну директору Уяналаны Зоя билим берген учреждениланы таматаларыны атындан башда сагъынылгъан пресс-службагъа конкурсну къуаргъа эм бардырыргъа себеплик этгени ючюн ыразылыгъын билдиргенди эм, быллай жумушну магъаналылыгъын белгилей, окъуучуланы битеу ишлерин жыйып, келир тёлюлеге сакъларча жыйымдыкъ этип чыгъарыргъа деген предложениясны айтханды.

Бизни корр.